

(ús del model MASS amb la Universitat de Barcelona, model d'onatge amb la Universitat Politècnica de Catalunya, etc.). Es pot consultar més informació sobre l'SMC a Internet: <<http://www.gencat.es/servmet>>.

Núria Ferrer

Enric Casassas Simó (1920-2000), alguns records

La matinada del 16 de febrer de 2000 ha mort a Barcelona el químic Enric Casassas, després d'una malaltia que començà a afectar-lo l'estiu passat.

Em costa escriure-li un text, encara que sigui d'urgència, com a homenatge, perquè els records se m'emboliquen i els sentiments em desorienten. M'hauréu de perdonar si personalitzo, però em considerava un dels seus amics, tot i que ser-ho, francament, no em va resultar gens difícil.

Vaig «heretar» l'amistat amb Enric Casassas de Jordi Porta, que va morir, com sabeu, tot just ara fa deu anys. Jo acompanyava sovint Jordi Porta a veure Casassas, en el context de les múltiples iniciatives que Porta presentava i tirava endavant, sempre que el deixessin. Allà trobàvem primer la secretària de Casassas, M. Dolors Bruguera, que li portava, principalment, els assumptes del consell científic i tecnològic de la Generalitat. Porta era molt crític amb la situació general del món acadèmic, inclòs l'Institut d'Estudis Catalans –del qual Casassas fou president (1982-1987) i on estigué al capdavant de la Secció de Ciències durant bastants anys.

Per als físics, la figura d'Enric Casassas té una significació molt més gran que el que molta gent pot pensar, en la mesura que fou l'interlocutor i el valedor de les propostes i dels projectes de Jordi Porta i, per tant, de la Secció de Física de la Societat Catalana de Ciències.

Enric Casassas havia estat professor universitari de química analítica i, en aquest sentit, era un usuari de la física aplicada al reconeixement de les substàncies. La principal passió de Casassas era, per descomptat, la química, però la veia des d'una perspectiva general científica, en la qual la física tenia un paper important.

Durant molts anys, Casassas va estar al capdavant de moltes iniciatives democràtiques en la ciència a Catalunya. Ja des de l'època del franquisme, assumí la responsabilitat, primer, de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques (que reprengué les seves activitats el 1959), després, com he dit, de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans i, finalment, com a president de l'Institut d'Estudis Catalans en un període molt decisiu (1982-1987), a més de presidir el Consell Científic i Tecnològic de la Generalitat de Catalunya i la Universitat Catalana d'Estiu. El conegut

Manifest de Prada, que reivindicà el català com a llengua d'expressió científica, va ser impulsat per ell, com a figura destacada.

La seva visió de la ciència era força singular en el nostre panorama. L'entenia com a part de la cultura i, al mateix temps, veia les manifestacions culturals des d'una perspectiva científica. Ell mateix era un bon poeta (tot i que no va publicar mai cap poema, ho ha deixat per al seu fill Enric, jove poeta ben reconegut avui dia) i un bon dibuixant, cosa que l'ajudava en la seva tasca com a professor.

Fins als seus darrers dies, Enric Casassas ha estat una persona activa, disposada a aprendre i a ensenyar. Els últims anys, per exemple, estudiava rus per trobar un millor fonament a la seva fascinació per la ciència i la cultura d'aquell país. També fou una mica més actiu en temes d'història de la ciència, amb treballs sobre història de la química, o de compromís social dels científics (per exemple, el seu treball sobre Linus Pauling i l'armamentisme).

L'exemple d'Enric Casassas ens ha de servir per treballar amb generositat pel desenvolupament de la cultura científica catalana.

Antoni Roca Rosell

Observar un eclipsi total del Sol: sensacions atàviques

Junt amb la medicina, l'astronomia va ser una de les primeres activitats científiques que es van professionalitzar. Sembla que alguns funcionaris soldats dels reis de Mesopotàmia tenien la missió, entre altres obligacions, de fer mesures de la posició dels astres (els estels i els planetes, entre els quals hom incloïa, en aquell temps, el Sol i la Lluna). Una de les principals aportacions d'aquesta època fou el concepte de *període*, lapse de temps després del qual es recupera la posició inicial. D'altra banda, el fet que la mesura sexagesimal dels angles procedeixi d'aquest temps no és, doncs, casual.

L'astronomia fou de seguida un «servei tècnic»: fins a temps relativament recents, amb vista a la confecció de prediccions astrològiques; més tard, l'astronomia ha estat la base de la nàutica i dels treballs geodèsics i cartogràfics, sense deixar de ser un símbol del poder del príncep o de l'Estat, un poder de coneixement. Tanmateix, la professionalització en observatoris, amb astrònoms més o menys funcionaris, però, no ha impedit la pervivència amb força de l'astronomia dels aficionats. Fins i tot després de l'ascens de l'astrofísica (al final del segle XIX, principi del XX), els astrònoms no professionals continuen tenint un paper, fins i tot veritablement científic: només cal recordar que la major part de fenòmens que no es poden preveure, com ara les estrelles